

Лук'яненко О. В. Періодизація впливу освітніх реформ на освітянське повсякдення доби «відлиги» / Лук'яненко Олександр Вікторович // Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Nauka i inowacja - 2012» Volume 8. Historia. Filozofia. Politologia.: Przemysł. Nauka i studia– С.9-11.

Лук'яненко Олександр Вікторович

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ВПЛИВУ ОСВІТНІХ РЕФОРМ НА ОСВІТЯНСЬКЕ ПОВСЯКДЕННЯ ДОБИ «ВІДЛИГИ»

У наших попередніх розвідках ми зупинилися на детальній характеристиці змін у системі освіти, що їх провадив уряд країни упродовж 1953-1964 рр. [1] Реформи освітньої сфери (головна з яких – політехнізація навчання), відбивались на повсякденні освітян вищої педагогічної школи у залежності від тих умов, що існували у вищій школі у кожен період змін [2].

Наші дослідження дозволили говорити про наявність трьох періодів, розмежованих змістовим наповненням, умовами проведення реформ, та інтенсивністю застосованих владою технологій змін. Перший період отримав назву кризового або ж перехідного. Він концентрував у собі проблемні ситуації, які накопичувалися протягом попередніх років і завершувався із початком активних змін в освітянському середовищі. Другий період отримав назву основного чи ж бо формуючого періоду. Назва походить від сутності змін: вони заклали базу для функціонування системи освіти упродовж усього подальшого періоду розвитку, обмеженого роками відлиги. І, зрештою, третій період був названий оновлювальним чи то пристосувальним періодом. Перша характеристика стосується самого процесу: оновлення системи освіти, яка змінювалася після переорієнтації дороговказів. Друга стосується «пристосування» освітян до цих змін. Перейдемо до короткої характеристики кожного з окреслених нами етапів реформування системи освіти УРСР.

У перший (кризовий перехідний) період (1953-1955 рр.) гальмування політехнізації відбувалось через кризу матеріально-технічної бази навчальних

закладів. Часом не сприяли цьому процесу і поточні реформи з укрупнення та ліквідації окремих педагогічних та учительських інститутів. Якщо освітяни і ставали до наближення освіти до життя, то робили це у межах науково-теоретичних розробок із виробничого навчання та масового екскурсійного руху на підприємства та установи.

Другий (основний формуючий) період освітніх реформ (1956 – 1958 рр.) зрушив багато справ з мертвої точки. Окрім відміни плати за навчання, що суттєво збадьорило студентів, держава долучилась до перших суттєвих матеріальних дотацій на політехнізацію школи. Притік фінансів до вишів дозволив відкрити виробничі майстерні в інститутах. Доволі часто це робилося уже після того, як студенти власноруч будували необхідні приміщення у межах руху за самообслуговування. Іншою новацією було залучення спеціалістів з виробництва до навчального процесу у педагогічній школі, які мали б забезпечити викладання нових дисциплін. Одночасно з отриманням відповідей на поточні питання політехнізації, вузи здобули сировинну проблему для виробничого навчання.

У багатьох вишах вона долалась організацією перших виробничих практик молоді на заводи, фабрики, у колгоспи, де студенти працювали на готовій матеріально-сировинній базі. З розвитком ідеї подібних практик зазнали суттєвих змін питання екскурсійного руху: подекуди викладачі зауважували обмежені фінансові та часові можливості для його продовження. Посилення зв'язку педагогічної школи з життям вилилось у регламентований державою вступ виробничників до лав майбутніх освітян. З одного боку це значно розширило потенціал вузів, долучило до освіти ширше коло молоді. З іншого боку, заклало підвалини новітніх проблем – надмірного захоплення виробництвом і відходу педагогіки на другий план, що разом із новим витком реформ призвело до емоційно-інтелектуального виснаження освітян.

Фінальна стадія реформування освіти **(1959 – 1964 рр.)** (або **ж оновлювальний пристосувальний період змін**) ознаменувалася суттєвим збільшенням наборів абітурієнтів з виробництва, старанність яких відзначали у

звітах кафедр, факультетів та інститутів. Держава активними діями допомогла оновити устаткування вузівських лабораторій, приділила значну увагу забезпеченню техніки безпеки молоді.

Позитивними кроками було зародження програмованого навчання та організація практики молоді з присвоєнням робітничих професій. Освітянський простір почали завойовувати ідеї заводів-вузів. Проте, у процесі роботи виявилась невідповідність виробничого та педагогічного досвіду залучених спеціалістів з виробництва, після чого влада організувала спеціальні педагогічні семінари для новобранців вузів. Насамкінець «відлиги» у колі освітян помітно збільшилось невдоволення абсолютизацією політехнічного навчання.

Для перевірки відповідності запропонованої періодизації реформ освіти, ми звернулися до застосування методів контент-аналізу та вибіркової статистики. Для контент-аналізу ми обрали протоколи партійних зборів парторганізації Полтавського педінституту за 1953-1964 роки. Мета полягала у з'ясуванні того, скільки часу освітяни приділяли питанням політехнічного навчання у своїх виступах.

Після опрацювання протоколів за 12 років ми проаналізували 5 тис. 380 виступів педагогів та студентів Полтавського педінституту. Партійні органи вишу не надто переймалися проблемою виробничого навчання у порівнянні з

іншими питаннями: розгляду цього питання присвячено менше 1% часу (35 доповідей). У перший період, (1953-1955 рр.) інтерес до справи політехнізації був доволі низьким (1-3% доповідей (від 5 до 7) за рік). В основний період (1956-1958 рр.) відбувся сплеск уваги до виробничого навчання (6-12% (22-66 доповідей щороку). 1958 р. знаменний обговоренням проекту закону про освіту, однак, демонструє уже стабілізацію ситуації і спад «реформаторської істерії». З цього часу і до кінця оновлювального періоду (1959-1964 рр.) кількість виступів з питання політехнічного навчання коливалась у межах 1-3% за рік (5-13 виступів).

Тож формування системи освіти з виробничою спрямованістю навчального процесу пройшло доволі чіткі, структуровані періоди розвитку і багато у чому залежало не тільки від директив згори, але й від реалій на місцях.

Література:

1. Лук'яненко О. В. Політехнізація вищої педагогічної школи доби «відлиги» / Олександр Вікторович Лук'яненко // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Запорізької сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11 квітня 2012 р.): у 4-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.1. – С.71-74.
2. Лук'яненко О. В. Умови політехнізації вищої школи УРСР доби «відлиги» / Лук'яненко Олександр Вікторович // Придніпровські соціально-гуманітарні читання: Матеріали Кіровоградської сесії I Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кіровоград, 15 червня 2012 р.): у 2-х частинах. – Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2012. – Ч.2. – С.16-19.
3. Держархів Полтавської області, ф.П-251, оп.1, спр.4824-4857.